

"הקפת [גילוח] כל הראש לא שמה הקפה", אלא האיסור הוא רק כשמגלח את פאות ראשו בלבד, ומשאר שיער בקדקד ראשו כמו כפה עגולה.

להכי כתב רחמנא "ראשו".

כלומר: לא נצרך "ראשו" ללמד שהמצורע מותר בהקפה, אלא כדי שנלמד מזה ש"הקפת כל הראש שמה הקפה", שאם לא כן לא היתה התורה צריכה לחדש שהוא מותר בהקפה, כיון שאין בזה איסור כלל.

ואי כתב רחמנא "ראשו" לבד ולא כתב מא-ב זקנו, הוה אמינא [הייתי אומר]:

אף כי משמע מ"ראשו" תרתי [אף על פי שיש ללמוד מ"ראשו" את שני הדינים הבאים]:

א. דאתי עשה ודחי את לא תעשה, כשם שתגלחת מצורע דוחה את הלאו דהקפת הראש.

ב. ומשמע עוד, ד"הקפת כל הראש שמה הקפה" (1) —

ללמד שהמצורע מקיף את ראשו?

ותיפוק ליה מ"זקנו", שמשם הרי למדנו שכהן מצורע משחית את זקנו: (9)

דתניא: החיוב לגלח את "זקנו", האמור בתגלחת המצורע, אחר שכבר אמר הכתוב שהוא צריך לגלח את כל שעריו — מה תלמוד לומר? מדוע הוצרך הכתוב לומר שמגלח את זקנו, והרי הוא נכלל ב"כל שעריו".

לפי שנאמר בכהנים "ופאת זקנם לא יגלחו"

יכול אף כהן מצורע כן?

תלמוד לומר "זקנו" —

ותיקשי: למה לי למיכתב גם "ראשו" שהמצורע מקיף את ראשו, ולמה לי למיכתב גם "זקנו", שכהן מצורע משחית את זקנו, והרי אפשר ללמוד דין אחד מחבירו?!

ומשינן: צריכי שני מקראות אלו:

דאי כתב רחמנא "זקנו" לבד, ולא כתב "ראשו", הוה אמינא [הייתי אומר]:

9. ואף שהשחתת זקן הוא לאו שאינו שוה בכל, כי אינו שוה בנשים [ומטעם זה אין לומדים מ"זקנו" שעשה דוחה את לא תעשה ועשה בכל התורה, וכמו שכתבו התוספות לעיל מ ב], מכל מקום, יש לנו ללמוד גם על הקפת הראש שאף היא אינה בנשים, ואף "לא תקיפו" הוא לאו שאינו שוה בכל.

1. צריך ביאור: האיך נלמד מזה דאתי עשה ודחי את לא תעשה בכל מקום, והרי אם כן

הגמרא; ואם תאמר: לרבי אליעזר נמי תיקשי, שהרי אף הוא דורש "זקנו" כמו חכמים, רק שהוא מפרש את הדחייה אפילו בשאר מעבירין, ואם כן למה לי "ראשו" לנוזר מצורע, ותיפוק ליה מ"זקנו"?!

זה אינו, כי אף שלמדנו מ"זקנו" שלאו ועשה שאינו שוה בכל נדחה מפני עשה, עדיין לא ידענו שלאו ועשה דאיתיה בשאלה נדחה מפני עשה, וכפי שנתבאר בהערה לעיל שלאו ועשה של נוזר הוא שוה בכל, [וראה היטב בתוספות לקמן מא ב ד"ה ואי דלא פשיטא להו סברא זו].

ואולם אכתי תגלחת מצורע שהיא בתער
דוקא מנלן! ?⁽²⁾

לומדים שתגלחת המצורע היא בתער דוקא,
וכפי שנתבאר לעיל בגמרא.⁽³⁾

להכי כתב רחמנא "זקנו", שמזה אנו

ומוסיפה הגמרא לפרש: ורבי אליעזר,

נלמד מ"זקנו" שעשה דוחה את לא תעשה
ועשה, אלא שאי אפשר ללמוד מזה כיון
שהשחתת זקן הוא לאו ועשה שאינו שוה בכל,
שהנשים פטורות; ואם כן, איך נלמד שלא
תעשה לבד אכן נדחית ממה שנדחה לאו דהקפת
הראש מפני עשה דתגלחת צרעת, והרי אף לאו
דהקפה הוא אינו שוה בכל! ?

במצורע, שהמצורע מגלח בתער; ואולם ביארו
שאינו חייב אלא "כעין תער", דהיינו השחתת
השיער מעיקרו.

וב"ארזי הלבנון" אות רנב הביא מתשובת
רבינו עקיבא איגר שתמה: איך מצאנו ידינו
ורגלינו בסריקת פאות הראש, כיון שהוא תולש
שיער, ראה שם.

וראה היטב מה שכתבו התוספות בד"ה
ור"א; וכתבו שם בשם הר"ם "דמצינו למימר
ד"ראשו" אם אינו ענין לשאינו שוה בכל, תנהו
ענין ללאו השוה בכל, ואל תתמה דהלא שפיר
איצטריך "ראשו" לאשמועינן דהקפת כל הראש
שמה הקפה, דאיכא למימר מסברא נפקא ליה",
וראה עוד שם, והדברים שם קשי ההבנה.

3. א. צריך ביאור: למה לא אמרה הגמרא
שמ"ראשו" אין ללמוד להתיר השחתת זקן שכן
היא אסורה בלאו ועשה, ואין עשה דוחה את
שניהם, ואף שאינם שוים בכל, הרי בלי מקור
מפסוק מנין לנו שהם נדחים! ? וראה ב"ארזי
הלבנון" אות רמא.

ולפי דבריו מדוקדק לשון הגמרא כאן,
דבתחילה אמר הש"ס ד"ראשו" בא ללמד
ש"הקפת כל הראש שמה הקפה", ושוב אמר
הש"ס שהפסוק בא ללמד שני דברים שעשה
דוחה את לא תעשה והקפת כל הראש שמה
הקפה; ולפי דבריו ניחא יותר, דבאמת אי אפשר
ללמוד את שניהם, ואם אכן צריכים אנו ללימוד
ד"הקפת כל הראש שמה הקפה" ואינו נלמד
מסברא, וכסברת הגמרא בתחילה, אז באמת אי
אפשר ללמוד דעשה דחי את לא תעשה, ולא
אמרה הגמרא שאפשר ללמוד דעשה דחי את לא
תעשה אלא אם "הקפת כל הראש שמה הקפה"
נלמד מסברא, ושוב ממילא נאמר: אם אינו ענין
ללאו שאינו שוה בכל, תנהו ענין ללאו השוה
בכל.

ב. הקשו התוספות: מנין לחכמים שניזר
מצורע מגלח את ראשו, שהרי מ"ראשו" אין
ללמודו [כרבי אליעזר], כי לשיטתם "ראשו" בא
ללמד על הקפת הראש בכל אדם! ?

ותירצו בתירוץ ראשון: הכל נפקא להו
מ"ראשו", דמקרא מלא דיבר הכתוב, לא שנא
הוא נזיר, ולא שנא אינו נזיר.

וב"ארזי הלבנון" אות רמג, הביא בשם ה"קרן
אורה" להקשות, דאם כן האיך נלמד מכאן
ד"הקפת כל הראש שמה הקפה", והרי הפסוק
נצרך להתיר לנזיר לגלח את ראשו! ? וראה מה
שכתב על זה שם.

2. כתבו התוספות [ראה ד"ה ואי וד"ה השתא]
להוכיח מכאן, שהקפת הראש שלא בתער
אסורה, ולכן אין ללמוד מהקפת הראש שהותרה

ג. עוד כתבו התוספות לתרץ, שדין מצורע
הוא נזיר נלמד ממצורע כהן הנלמד מריבוי
זקנו, ומשם למדנו שעשה דוחה את לא תעשה
ועשה שאינו שוה בכל, והוא הדין נזיר, ואף
שבנזיר יש שני לאוין מלבד העשה, דהיינו לאו
דתער לא יעבור על ראשו ולא דהקפה, מכל
מקום כיון שאף "לא תקיפו" אינו שוה בכל

כדי ללמדך: אף שאסור אתה בלבישת מב-א שעטנו, הא גדילים, כן תעשה לך מהם, אפילו באיסור שעטנו.⁽⁴⁾ היות שמצות עשה של ציצית דוחה את לא תעשה של "לא תלבש שעטנו".

אמר מר במשנה בנגעים שהובאה לעיל מ א:

וכולם — נזיר ומצורע ולויים — שגילוהו שלא בתער, או ששיירו שתי שערות שלא

הלומד מ"ראשו" שהמצורע הנזיר מגלה את ראשו בתער, דאתי עשה ודחי את לא תעשה [שמפסוק זה לומדים חכמים שעשה דוחה את לא תעשה] — מגליה [מנין לן?!]⁽⁴⁾

ומשנין: יליף רבי אליעזר שעשה דוחה את לא תעשה מגדילים [מציצית] —

דתניא: נאמר בתורה "לא תלבש שעטנו צמר ופשתים יחדיו. גדילים תעשה לך על ארבע כנפות כותך אשר תכסה בה"; ולכך נסמכה פרשת ציצית לשעטנו —

הידוע מה הוא איסור נזיר, אם הוא קבלת איסור על עצמו, או קבלת קדושה על עצמו ומכה הקדושה הרי הוא נאסר.

שאם הוא קבלת איסור על עצמו, מיקרי "שוה בכל" שהרי כל אחד יכול לקבל על עצמו נזירות, אבל אם האיסורים הם כתוצאה מהקדושה שחלה עליו על ידי קבלתו, אם כן מיקרי "אינו שוה בכל", כי אף שכל אחד יכול לקבל על עצמו קדושה זו, מכל מקום עכשיו היא אינה שוה בכל.

4. ביארו התוספות בפירושה הראשון את שאלת הגמרא: הרי בהכרח שיש לו מקור משם הוא לומד ש"עשה דוחה את לא תעשה", שאם לא כן מנין לנו ש"ראשו" בא ללמד על נזיר, והרי שמא אין הפסוק עוסק בניזיר כלל אלא בכל אדם, והוצרך הכתוב להשמיענו שיקף את ראשו, שאם לא הכתוב לא היה העשה דוחה את לא תעשה דהקפת הראש; אלא ודאי שיש לו מקור אחר, ושוב ממילא לא נצרך הכתוב לכל אדם, ובהכרח שלנזיר בא הכתוב.

1. ומותר להטיל ציצית של צמר בטלית של פשתן, וציצית של פשתן בטלית של צמר.

שהרי אינו נוהג בנשים, שוב אין לחלק בין שני לאוין ללאו אחד.

ולמדנו מדבריהם, שאם היה הלאו שוה בכל, אף שהעשה אינו שוה בכל לא היה כאן דיחוי; ולכאורה לפי המבואר בתוספות בחולין קמא א, שבכל עשה נגד לא תעשה ועשה הרי הלאו נדחה, ומה שאינו נדחה הוא העשה בלבד; אם כן לא איכפת לן שהלאו הוא שוה בכל, שהרי הלאו כבר נדחה על ידי העשה, ואילו העשה שאינו נדחה הרי אינו שוה בכל.

ואפילו לפי שיטת התוספות בקדושין לד ב שאף הלאו אינו נדחה כשיש עמו עשה, הרי כתבו שם את הטעם משום שהלאו מתחזק על ידי העשה, והיה מקום לומר שאין שייך לומר שהלאו מתחזק אלא כשהעשה הוא על אותו ענין עצמו, אבל בנידון דידן שהקפת הראש אינה אסורה אלא בלאו, ורק כאן מצטרף לו עשה של נזיר, בזה ודאי שהלאו נדחה, ואם כן לא היו צריכים התוספות להוסיף שהלאו אינו שוה בכל, שזה לא מעלה ולא מוריד.

ד. התוספות הוכיחו מהסוגיא לקמן נח ב דנזיר הוי "שוה בכל", ולא כתירוצם.

ובשור"ת אבני מלואים סימן כב [הביאו ב"ארזי הלבנון" אות רמו*], כתב לבאר את הנידון אם לאו דנזיר מיקרי שוה בכל, בספק